

Семенцов Р. В.

аспірант

Університету банківської справи

Самородов Б. В.

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Харківського навчально-наукового інституту

Університету банківської справи

Sementsov R. V.

Phd Student

SHEI "University of banking"

Samorodov B. V.

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Professor of Banking, Finance and Insurance Department

Kharkiv Training-Research Institute

SHEI "University of banking"

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКУ: ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ ДЕФОЛТУ БАНКУ

Анотація. У статті розглядається проблема визначення фінансового стану банку і можливості його порівняння з іншими банками. Крім того, авторами здійснена спроба врахування впливу динаміки первинного зовнішнього середовища – ринку банківських послуг – на діяльність окремого банку; цей вплив є результатом дії макрофакторів, що безпосередньо впливають на ринок фінансових послуг. У дослідженні розглядається концепція аналізу фінансового стану, яка базується на ризику дефолту конкретного банку, що враховує ризик дефолту банку в межах банківського ринку і ризик дефолту банку в межах цільової сукупності банків з відповідно порівняним фінансовим станом. Модель оцінки фінансового стану банку безпосередньо реалізована з урахуванням показників фінансового стану не тільки банку, що аналізується, але і його безпосередніх конкурентів.

Ключові слова: ризик дефолту, банк, фінансовий стан, діагностика банкрутства, макрофактори.

Вступ та постановка проблеми. Визначення фінансового стану банку є досить складним завданням. Насамперед ця оцінка повинна враховувати вимоги вітчизняних чинних нормативних актів, з іншого боку, дотримання законодавства України, що є не вичерпним критерієм, урахуовуючи європейський вектор України. Ця оцінка повинна базуватися на перевіреному світовому досвіді, рекомендаціях авторитетних міжнародних фінансових інституцій, як, наприклад, погляд експертів Світового банку. Постійні трансформації фінансового сектору України у контексті перманентного розвитку фінансового ринку України, що зумовлені об'єктивними економічними умовами з боку динаміки ключових показників міжнародної економіки та внутрішніми політичними факторами, що викликані державотворчим процесом і провокують регулярні, або точкові зміни у правовому полі України, породжують: циклічність розвитку вітчизняної економіки; велику кількість теоретичних досліджень, що пов'язані зі стабільністю банківського сектору; відсутність єдиного підходу до діагностики фінансового стану банку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями оцінки фінансового стану банку у контексті реформування фінансового стану банку займалася І.Є. Семенча; питання аналізу господарської діяльності банку досліджував В.В. Бобиль; І.О. Губарева та Д.Д. Гонтар приділяли увагу оцінці вартості банку; фінансовій стійкості банку присвячені дослідження Ю.І. Лернера та ін. Відзначаючи досить істотний внесок вітчизняних науковців у напрям діагностики фінансового стану банку, потрібно зазначити, що сьогодні є проблема об'єктивної оцінки фінансового стану банку, що полягає у єдиній концепції оцінки фінансового стану банку. Складність теоретичного обґрунтування фі-

нансового стану банку зумовлюється певним плюралізмом щодо використання загальнонаукових методів до визначення фінансового стану банку серед вітчизняних науковців та подекуди їхньою суб'єктивною оцінкою. Таким чином, вироблення єдиної концепції визначення фінансового стану банку та закріплення її регулятором є досить актуальним питанням для розвитку вітчизняної економіки.

Серед іноземної літератури необхідно приділити увагу моделі аналізу банківських ризиків для оцінки корпоративного управління і ризик-менеджменту, яка детально описана у роботі "Analyzing Banking Risk: A Framework for Assessing Corporate Governance and Risk Management" (2009), написаній групою фахівців і топ-менеджерів Світового банку [1].

Мета статті. Є безліч моделей для аналізу ризиків банків та інших фінансових установ, але є необхідність доповнити наявні методології шляхом створення загальної концепції або моделі для оцінки банків, що використовує не тільки фінансові дані, а й базові теоретичні положення теорії ймовірності, що ураховують вимоги чинного законодавства, міжнародний досвід ведення банківського бізнесу.

Результати дослідження. Традиційний аналіз банків до недавнього часу базувався на множині кількісних інструментів, що включав коефіцієнтний аналіз для оцінки фінансового стану банків. Є тенденції щодо аналізу фінансового стану банку, основою якого є оцінка ризику, що включає важливі кількісні фактори і визначення фінансових коефіцієнтів через широкую модель оцінки ризику, ризик-менеджменту і змін або трендів таких ризиків [1].

Діагностика фінансового стану банків в Україні базується на основі двох Законів України: «Про банки і банківську діяльність» [2], «Про Національний банк України» [3].

Банк із метою визначення значення коефіцієнта ймовірності дефолту банку-боржника здійснює оцінку його фінансового стану на підставі даних фінансової і статистичної звітності банку-боржника та з урахуванням інформації щодо [4]:

- а) аналізу якості активів і пасивів;
- б) стану ліквідності;
- в) аналізу прибутків і збитків;
- г) виконання банком-боржником зобов'язань у минулому;
- д) наданих та отриманих міжбанківських кредитів;
- е) щорічного аудиторського звіту;
- ж) іншої інформації, що може свідчити про наявність ризиків несвочасного виконання зобов'язань.

Щодо моделі оцінки фінансового стану банку регулятор наголошує, що банк розробляє цю модель власноручно, але особливістю регулювання діяльності банківського сектору є те, що паралельно застосовується система нормативів для контролю ризиків, на які наражається банк (Постанова 368). Є певна градація банків, у результаті якої регулятор визначає більш суворі вимоги для системно важливих банків [5]. Потрібно зазначити, що ці вимоги не можуть відмінити необхідність комплексного аналізу фінансового стану банку.

Оцінка ризиків, на якій повинна будуватися діагностика фінансового стану банку, повинна враховувати, що ризик (з погляду банку) – це потенційна можливість недоотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банку внаслідок несприятливого впливу зовнішніх або внутрішніх факторів. Такі збитки можуть бути прямими (втрата доходів або капіталу) чи непрямими (накладення обмежень на здатність організації досягти своїх бізнес-цілей) [6].

У межах концепції оцінки фінансового стану банку (див. рис. 1), що базується на ризику, пропонується визначення ймовірності визначення зміни цільового показника, що характеризує загалом роботу банку. Оскільки повноцінна система оцінки фінансового стану банку повинна передбачати врахування макроекономічних факторів, що впливають на роботу банку, пропонується використання частки банку на ринку банківських послуг, що виражена в конкретній частці величини попиту на банківські послуги, що вже реалізована у конкретному обсязі наданих банківських послуг окремим банком. Таким чином ми відходимо від класичної оцінки фінансового стану, використовуючи безпосередньо показник, що відображає результат діяльності банку на банківському ринку і залежить від динаміки банківського ринку. Додатково для врахування композиції фінансових показників банку можливе використання чистого грошового потоку від діяльності банку, що дасть змогу скоригувати дохід банку від обсягу реалізованих банківських послуг на витрати, що несе відповідний банк, які безпосередньо не відображають його ефективність.

Первинну кластеризацію банків України пропонується здійснювати на основі *RMS/GR* (частка ринку / динаміка зростання конкретного банку), відповідно, для врахування майбутньої динаміки фінансового стану банку пропонується коригування цієї величини на силу впливу конкретного банку на банківський ринок (*ILM*).

ILM пропонується розраховувати шляхом пошуку середньозваженого коефіцієнта кореляції між показниками фінансової звітності банків України та банку, що досліджується, за такими напрямками, як: аналіз взаємозв'язку по-

казників власного капіталу; аналіз взаємозв'язку показників зобов'язань; аналіз взаємозв'язку показників фінансових результатів; аналіз взаємозв'язку показників активів між банками, що діють на одному територіальному ринку.

Кластеризація банків відповідно до їх успішності: банки з високою/низькою часткою ринку та низькими фінансовими результатами можна віднести до кластера «Банки з високою ймовірністю банкрутства (banks under high risk of default)»; з високою часткою ринку та високим фінансовими результатами – до кластера «Банки з низькою ймовірністю банкрутства (banks under low risk of default)»; банки, що перебувають у стадії ліквідації з непрацюючими кредитами – до кластеру «Банки-банкроти (banks bankrupt)»; банки з відносно малою часткою ринку, але з високими темпами зростання – «Банки зі знаком питання (banks question mark)».

Попередній алгоритм пояснюється необхідністю оцінки ризику можливості дефолту банку з урахування ймовірності дефолту всіх учасників банківського ринку. Будь-які дії всіх учасників ринку можуть прямо чи опосередковано вплинути на майбутній фінансовий стан досліджуваного банку: або сприяти дефолту конкретного банку, або підвищити його частку на банківському ринку шляхом вивільнення частки ринку.

Вторинну кластеризацію банків з урахуванням коригуючих факторів, що можуть вплинути на фінансову стійкість банку (у тому числі макрофакторів) пропонується здійснювати поетапно (див. рис. 1): 1) побудова прогнозу зміни ключових показників банківського сектору; 2) побудова сценаріїв зміни *ILM* залежно від зміни факторів попиту та пропозиції на ринку банківських послуг.

Основна мета етапу «побудова прогнозу зміни ключових показників банківського сектору» – визначити майбутній вплив на банк стану банківського сектору. Ураховуючи масштаби банку, ефективність його діяльності, фінансову стійкість, він може або протистояти впливу зовнішнього середовища, або наражатися на додаткові небезпеки, що виникають загалом у банківському секторі.

Рис. 1. Авторська модель діагностики фінансового стану банку

Джерело: власна розробка

Таблиця 2

Визначення попереднього класу банку залежно від попереднього кластеру

Попередній клас банку	Кластеризація
$K_d = 1$	Банки з низькою ймовірністю банкрутства (banks under low risk of default)
$K_d = 2, K_d = 3$	Банки – знаки питання (banks question mark)
$K_d = 4$	Банки з високою ймовірністю банкрутства (banks under high risk of default)
$K_d = 5$	Банки-банкроти (banks bankrupt)

Ураховуючи дані таблиці 3, потрібно зазначити, що $K_d = 5$ може бути присвоєний банку, що не є банкрутом, але до нього застосовані заходи впливу Національного банку України – введення тимчасової адміністрації. Таким чином, ймовірність дефолту для такого банку буде дорівнювати $PD \in (0,8;1)$. Він буде перебувати у перехідному стані до банкрутства. Для банків-банкротів $PD = 1$, оскільки ми маємо повну реалізацію події банкрутства.

Таблиця 3

Відповідність класу банку та інтервалу PD

Фінальний клас банку	Інтервал {minPD, maxPD}
$K_d = 1$	(0;0,2]
$K_d = 2$	(0,2; 0,4]
$K_d = 3$	(0,4; 0,6]
$K_d = 4$	(0,6; 0,8]
$K_d = 5$	(0,8; 1]

Визначення ймовірності дефолту окремого банку (Probability of Default, PD) передбачає присвоєння рангу банку (R_i) в межах сукупності, що входить до класу, де i – номер банку сукупності. Ми будемо використовувати метод прямого ранжування, де бали присвоюються від гіршого елемента сукупності до кращого. Потрібно зазначити, що значущість кількох факторів може бути однаковою, і їм надають однакові ранги.

У межах цього алгоритму пропонується використовувати показник прибуток/збиток (чистого грошового потоку від діяльності) банку. Чим менший показник, тим більший бал присвоюється банку i , відповідно, ранг найнижчий.

Для врахування динаміки переходу банків зі стану «Банки з низькою ймовірністю банкрутства (banks under low risk of default)» до стану «Банки-банкроти (banks bankrupt)» (цю величину позначимо Q_{BB} використовується співвідношення:

$$P(A) = \frac{Q_{BB}!}{m!}, \tag{2}$$

де $P(A)$ – ймовірність настання випадкової події – дефолт окремого банку з будь-якого кластера банківського ринку, тоді Q_{BB} – динаміка кількості банків-банкротів у досліджуваному періоді; $m!$ – загальна можлива кількість випадків переходу з одного стану в інший впродовж досліджуваного періоду, що залежить від загальної кількості банків.

Враховуючи зазначену умову, ймовірність дефолту конкретного банку може бути розрахована за таким співвідношенням:

$$PD_{банк} = \min(PD_{сесм}) + \frac{R_i}{\sum R_i} * (\max(PD_{сесм}) - \min(PD_{сесм})) + (PD_{max} - \max(PD_{сесм})) * PD_{max} * P(A), \tag{3}$$

Відповідно, під час проведення повторної кластеризації банків потрібно врахувати майбутнє значення прибутку/збитку (чистого грошового потоку від діяльності банку – $Net\ Cash\ Flow, NCF$), прогнозний NCF' буде дорівнювати:

$$NCF' = NCF + NCF * F * (1 - ILM), \tag{1}$$

де $1 - ILM$ – сила впливу банківського ринку на діяльність банку (що обернено пропорційна силі впливу банку на банківському ринку) за умови, що $-1 \leq ILM \leq 1$;

F – коефіцієнт трансформації сили впливу банківського ринку в обсяги прибутку/збитку (чистого грошового потоку), що розраховується як різниця (ΔRMS – зміна частки ринку) між RMS фактичною та RMS' прогноною за умови, що RMS розраховується як відношення прибутку/збитку (чистого грошового потоку від діяльності) конкретного банку до прибутку/збитку (чистого грошового потоку від діяльності) всього банківського сектору;

$NCF * F * (1 - ILM)$ – вплив банківського сектору на прибуток/збиток (чистий грошовий потік) конкретного банку.

Ця формула базується на тому, що втрата частки прибутку/збитку (чистого грошового потоку) окремим банком, сукупністю банків приводить до перерозподілу цієї частки між іншими банками – прямими конкурентами, або навпаки – збільшення частки окремого банку, сукупності банків зменшує місткість ринку, що в результаті веде до виходу окремих банків з ринку.

Фінальний розподіл банків за кластерами повинен бути обґрунтований і не суперечити загальноекономічним принципам. Наприклад, фінальна кластеризація банку не повинна поліпшувати становище окремого банку порівняно з його попереднім кластером (банк із високим ризиком банкрутства не може перейти до кластеру з низьким ризиком банкрутства).

Маємо таку відповідність кластеру та фінансового стану банку (див. табл. 1):

Таблиця 1

Умовна відповідність кластеру та фінансового стану банку*

Кластеризація	Фінансовий стан банку
Банки з низькою ймовірністю банкрутства (banks under low risk of default)	Відмінний
Банки – знаки питання (banks question mark)	Добрий
Банки з високою ймовірністю банкрутства (banks under high risk of default)	Задовільний
Банки з високою ймовірністю банкрутства (banks under high risk of default)	Кризовий
Банки-банкроти (banks bankrupt)	Кризовий

* Відповідність кластеру та фінансового стану банку без урахування динаміки прибутку/збитку (чистого грошового потоку (NCF); ILM ; RMS та інших економічних факторів, що можуть вплинути на кластеризацію банку

Визначення класу банку залежно від типу кластеру та банків, що входять до сукупності, передбачає поділ банків на класи (далі K_d) від 1 до 5 (кількість класів банків може мати довільну величину, але в межах чинного законодавства ми обрали 5, Постанова 351 [1]).

Для того щоб отримати інтервал ймовірності дефолту для відповідного класу, необхідно максимальне значення $\max(PD) = 1$ поділити на кількість класів (довжина інтервалу ймовірності дорівнює 0,2).

де $R_i = f(NCF)$, функція від прибутку/збитку (чистого грошового потоку) банку, що виражена рангом банку у відповідній сукупності;

$\max(PD_{сесм})$ – максимальне значення показника ризику для кластеру;

$\min(PD_{сесм})$ – мінімальне значення показника ризику для кластеру;

PD_{max} – максимальне значення для всіх кластерів сукупності, $PD_{max} \leq 1$.

Співвідношення (3) визначає $PD_{банк}$ в межах інтервалу класу і враховує ймовірність того, що настане подія дефолту для банку на цьому відрізьку ймовірності, крім того, враховує ризик того, що банк змінить кластер у результаті подій, що відбудуться на банківському ринку, в тому числі реалізації події дефолту для його прямих конкурентів в іншому кластері.

Таким чином, ймовірність дефолту конкретного банку залежить від ймовірності дефолту у межах окремого кластеру, до якого входить банк, з урахуванням прогнозу прибутку/збитку (руху грошових коштів) кожного банку у цій сукупності, скоригованою на фактичну статистику банкрутства банків України.

У разі необхідності дослідження певного напрямку етапу діяльності банку замість використання прибутку/збитку (композиції грошових потоків від діяльності) банків можливо застосовувати інтегральні показники, складовими елементами яких можуть бути сукупності фінансових показників, що використовуються для аналізу ліквідності, кредитоспроможності, платоспроможності, фінансової стійкості банку тощо.

Висновки. З огляду на вимоги чинного законодавства щодо ризик-менеджменту банку [6], проведення стрес-тестування [7], доцільно будувати систему діагностики фінансового стану банку, що обов'язково включає процедуру стрес-тестування, тому для банку можливе визначення декількох показників ймовірності дефолту банку у разі реалізації певного сценарію розвитку подій на банківському ринку.

З огляду на складність такої економічної категорії, як фінансовий стан банку, пропонується здійснювати оцінку фінансового стану не шляхом детермінації цільового інтегрального фінансового показника, що визначає одну якісну сторону фінансового стану банку, а шляхом проведення кластеризації банків для визначення ймовірності дефолту банку та з урахування ймовірності дефолту всіх учасників банківського ринку.

Для остаточного ділення банків на погані та хороші у кожній конкретній ситуації потрібно проводити додаткові дослідження фінансових показників банків. Це впливає з самої економічної суті показника ризику дефолту банку, що виражає не реалізовану подію, а ймовірність настання події дефолту банку, що у кінцевому підсумку може не статися, хоча б через те, що банк працює не в закритій економічній системі – банкрутство іншого банку може збільшити частку ринку, що ще не зайнята конкурентами, і, відповідно, поліпшити фінансовий стан окремого банку або викликати колапс (кризу) всієї фінансової системи і з урахуванням циклічності економічних процесів – утворення нових фінансових підприємств, цілком нових для банківського ринку.

Список використаних джерел:

1. Van Greuning, Hennie and Sonja Brajovic Bratanovic (2009). Analyzing Banking Risk: A Framework for Assessing Corporate Governance and Risk Management, Third Edition. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. Washington, D.C. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2618>.
2. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 7.12.2000 № 2121-III (зі змінами та доповненнями) // <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про Національний банк України» від 01.01.2017 № 679-14 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної ради України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. – Назва з екрану.
4. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» № 351 від 30.06.2016 (зі змінами та доповненнями) // Офіційний веб-портал Верховної ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16/paran33#n33>. – Назва з екрану.
5. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» № 368 від 28.08.2001 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>. – Назва з екрану.
6. Постанова Правління Національного банку України «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України» № 361 від 02.08.2004 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної ради України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04/page>. – Назва з екрану.
7. Постанова Правління Національного банку України «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України» № 460 від 06.08.2009 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0460500-09>. – Назва з екрану.

ДИАГНОСТИКА ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ БАНКА: ОПРЕДЕЛЕНИЕ ВЕРОЯТНОСТИ ДЕФОЛТА БАНКА

Аннотация. В статье рассматривается проблема определения финансового состояния банка и возможности его сравнения с другими банками. Кроме того, авторами предпринята попытка учета влияния динамики первичной внешней среды – рынка банковских услуг – на деятельность отдельного банка; это воздействие является результатом действия макрофакторов, которые непосредственно влияют на рынок финансовых услуг. В исследовании рассматривается концепция анализа финансового состояния, базирующаяся на риске дефолта конкретного банка, учитывающая риск дефолта банка в рамках банковского рынка и риск дефолта банка в рамках целевой совокупности банков со сравнительно сопоставимым финансовым состоянием. Модель оценки финансового состояния банка непосредственно реализована с учетом показателей финансового состояния не только банка, который анализируется, но и финансового состояния его непосредственных конкурентов.

Ключевые слова: риск дефолта, банк, финансовое состояние, диагностика банкротства, макрофакторы.

MEASURING BANK FINANCIAL CONDITION:
A FRAMEWORK FOR DIAGNOSTICS OF THE POSSIBILITY OF DEFAULT

Summary. In this article it is examined the bank financial condition evaluation problem, and possibility of its comparison with other banks. In addition, the authors made an attempt to take into account the influence of the primary environment dynamics – the market of banking services into the activity of some bank; this influence is the result of macro factors that directly affect the financial services market. The study considers the concept of a financial condition analysis that is based on the risk of default of a particular bank, takes into account the risk of bank default within the banking market, and the risk of default of the bank within the target set of banks with a comparably comparable financial condition. The model for assessing the bank financial condition is directly realized by taking into account the indicators of the bank financial condition and also financial condition of its direct competitors.

Key words: risk of default, bank, financial condition, bankruptcy diagnostics, macro factors.

УДК 330.341.4(477)

Сімків Л. Є.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії економіки та управління
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

Мелінишин Н. Т.

*студентка
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

Simkiv L. Ye.

*Ph. D. in Economics, Associate Professor
of Theory of Economics and Management Sub-Department
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas*

Melinyshyn N. T.

*Student
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas*

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність дослідження структурних зрушень в економіці. Проведено аналіз структури ВДВ за видами економічної діяльності. Здійснено оцінку масштабів структурних зрушень, їх швидкості та інтенсивності у галузевому вимірі. На основі проведених розрахунків оцінено інтенсивність протікання структурних зрушень. Окреслено перспективи та основні напрями структурних змін, які необхідні для досягнення зростання економіки.

Ключові слова: структура економіки, структурні зрушення, валова додана вартість, маса структурних зрушень, швидкість структурних зрушень, інтенсивність структурних зрушень.

Постановка проблеми. Структурна недосконалість національної економіки, основними рисами якої стали витратний характер виробництва, сировинний характер експорту, монопольний імпорт енергоносіїв, високий рівень зовнішньої заборгованості, територіальні диспропорції, нерациональне використання ресурсного, виробничого і науково-технічного потенціалу, негативно впливають на динаміку соціально-економічного розвитку як країни загалом, так і регіонів зокрема. Упродовж багатьох років структурні перетворення в економіці країни відбувалися за умов відсутності єдиної стратегії її структурної перебудови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і прикладним питанням дослідження структурних зрушень в економіці присвячені наукові праці вчених: В.П. Александрової, О.І. Барановського, В.М. Гейця, Б.М. Данилишина, С.І. Дорогунцова, Я.А. Жаліло, В.О. Онищенко, Т. Шинкаренка, С.Л. Шульц та ін. Проте, незважаючи на значний науковий доробок за цією проблематикою, невирішеними залишаються питання, пов'язані з методикою оцінки тенденцій, динаміки та інтенсивності структурних зрушень. Подальші дослідження структурних проблем регіональної

економіки сприятимуть визначенню можливостей цілеспрямованої перебудови її структури з метою підвищення ефективності реалізації стратегічних і поточних завдань соціально-економічного розвитку території.

Метою статті є проведення оцінки масштабів структурних зрушень, їх швидкості та інтенсивності у галузевому вимірі.

Виклад основного матеріалу. Структурні зрушення в економічних системах доцільно розглядати як процеси зміни пропорцій між порівняльними елементами цих систем, зумовлені нерівномірною динамікою їх кількісних характеристик. Нерівномірність темпів зростання структурних складників економічних систем приводить до зміни галузевих та територіальних пропорцій, і в цьому сенсі структурні зрушення виступають результатом економічного зростання.

Головною відмінною рисою структурних зрушень є наявність чіткої відправної точки початку цих зрушень – зміна в системі потреб суб'єктів господарської діяльності та можливість визначити, досягнута мета, чи ні. Тому можна висунути гіпотезу про те, що структурні зміни